

teacher support confronting social inequalities

Ερευνητικό Έργο:
**«Υποστήριξη των Εκπαιδευτικών στην αντιμετώπιση των
κοινωνικών ανισοτήτων»**

Επιστημονικά υπεύθυνη: Σοφία Αυγητίδου
Συνεργάτες: Σόνια Λυκομήτρου
Ελένη Κομίνια
Βασιλική Αλεξίου

Θεσσαλονίκη, 25 Μαΐου 2016

Χρηματοδότηση: EEA grants

Φορέας υλοποίησης: ΓΓΕΤ

Πλαίσιο έρευνας

- Σκοπός έρευνας:
- 1) η μελέτη των επιπτώσεων της όλο και αυξανόμενης οικονομικής κρίσης στον ευάλωτο πληθυσμό όπως αποτυπώνεται στα δημόσια σχολεία της προσχολικής εκπαίδευσης και των πρώτων τάξεων του δημοτικού σχολείου
- **2) Η καταγραφή και ανάλυση των πρακτικών αντιμετώπισης που επιστρατεύουν οι εκπαιδευτικοί για να αντιμετωπίσουν τις επιπτώσεις και του είδους της βοήθειας που χρειάζονται**
- 3) Η δημιουργία μιας ηλεκτρονικής πλατφόρμας με εκπαιδευτικό υλικό και εργαλεία διαθέσιμα ως ένα σύστημα υποστήριξης για τους εκπαιδευτικούς με βάση την έρευνα που προηγήθηκε

Συλλογή δεδομένων από 3 περιοχές: Θεσσαλονίκη, Μαγνησία, Αττική

Σκοπός της παρουσίασης

- Να αναδείξουμε το ρόλο που αναλαμβάνουν τα σχολεία προκειμένου να ανταποκριθούν αποτελεσματικά στην κοινωνική και οικονομική κρίση και στις επιπτώσεις της στο εκπαιδευτικό πλαίσιο.
- Να παρουσιάσουμε το είδος των πρακτικών / στρατηγικών που υιοθετούν / σχεδιάζουν τα σχολεία για την αντιμετώπιση των κοινωνικών ανισοτήτων.

Θεωρητικό πλαίσιο

ΤΑΞΙΝΟΜΗΣΗ ΤΩΝ ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΩΝ ΑΝΑΛΟΓΑ ΜΕ ΤΟΝ ΣΤΟΧΟ ΚΑΙ ΤΟΝ ΤΡΟΠΟ ΟΡΓΑΝΩΣΗΣ (Ruth & Lister, 2004)

Σχολεία και εκπαιδευτικοί

1. αγωνίζονται να τα βγάλουν πέρα ανάλογα με τα καθημερινά ζητήματα που προκύπτουν (getting by)
2. οργανώνουν στρατηγικές εκ των προτέρων (getting organized)
3. Κάνουν ενέργειες σε προσωπικό επίπεδο με σκοπό να βγουν από τις καταστάσεις που αντιμετωπίζουν (personal – getting out)
4. Αναφέρονται σε στρατηγικές που έχουν πολιτικό χαρακτήρα με σκοπό να αντιπαρατεθούν με τις πολιτικές που τα δημιουργούν (political – getting back at).

Θεωρητικό πλαίσιο

ΤΑΞΙΝΟΜΗΣΗ ΤΩΝ ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΩΝ ΑΝΑΛΟΓΑ ΜΕ ΤΟ ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΟ

1. Ευαισθητοποίηση των παιδιών στο ζήτημα της φτώχειας (Horgan, 2009· Sutton et al., 2007) – διαχωρισμός των αναγκών από τις επιθυμίες (Dowdell, McElfresh, Sikula, 2008) – κλίμα ασφάλειας για τα παιδιά
2. Πρότυπα που δείχνουν ότι άτομα κατάφεραν χάρη στη σκληρή δουλειά και στην εμπιστοσύνη που έδειξαν στον εαυτό τους, να προοδεύσουν / κατανόηση και υποστήριξη των ενηλίκων (Crowley & Vulliamy, 2007).
3. Ανάπτυξη του κοινωνικού χαρακτήρα του σχολείου (Κυριατζή, 2015) – η γνώση ως κοινωνικό δικαίωμα
4. Καλά εκπαιδευμένο εκπαιδευτικό προσωπικό και ένα πρόγραμμα προσαρμοσμένο στις ανάγκες και τα ενδιαφέροντα των παιδιών (Pugh, 2010)
5. προγράμματα στήριξης των οικογενειών με χαμηλό εισόδημα, ή και ειδικά εκπαιδευτικά προγράμματα των γονέων (Brooks & Gunn, 1997).
6. Δωρεάν ενισχυτική διδασκαλία / μαθησιακή υποστήριξη από εθελοντές εκπαιδευτικούς, παροχή σχολικού εξοπλισμού για παιδιά που έχουν ανάγκη (Ντολιοπούλου, 2015· Karkkainen. K., 2010)
7. Παρέμβαση της Πολιτείας με την παροχή αγαθών στα άτομα και τις οικογένειές τους που υστερούν

Ερευνητικά ερωτήματα - Μεθοδολογία

Τα ερωτήματα που τέθηκαν:

- Πώς οι εκπαιδευτικοί νοηματοδοτούν τα ζητήματα που τους απασχολούν στην εκπαίδευση (είδος και αίτια) σε σχέση με την οικονομική και κοινωνική κρίση που βιώνουν;
 - **Ποιες είναι οι στρατηγικές που υιοθετούν για την αντιμετώπισή τους;**
 - **Πώς νοηματοδοτούν και τεκμηριώνουν την αποτελεσματικότητα των στρατηγικών αυτών;**
- Τι είδους βοήθεια χρειάζονται για την αποτελεσματικότερη αντιμετώπιση των ζητημάτων και την υπέρβαση των κοινωνικών ανισοτήτων στην εκπαίδευση;
- **Ποιοτική έρευνα (σε εξέλιξη, διάρκεια 8 μήνες), στο πλαίσιο του ερευνητικού προγράμματος TOCSIN.**
- **Ημιδομημένες συνεντεύξεις**
- **Συμμετείχαν 20 συνολικά διευθυντές δημοτικών σχολείων (14) και προϊσταμένες νηπιαγωγείων (6) στις περιοχές της Ανατολικής και Δυτικής Θεσσαλονίκης.**
- **Στοχευμένες συνεντεύξεις:** μετά από ανάλυση των ερωτηματολογίων και συνεντεύξεις με σχολικούς συμβούλους

Ανάλυση δεδομένων

- Τα ερευνητικά δεδομένα απομαγνητοφωνήθηκαν και αναλύθηκαν στη βάση της συνεχούς συγκριτικής ανάλυσης (Θεμελιωμένη θεωρία): α. κωδικοποίηση, β. δημιουργία ευρύτερων κατηγοριών, γ. σύνοψη, δ. ανάδειξη θεμάτων, ε. καταγραφή προφίλ σχολείου σύμφωνα με τα θέματα που αναδείχτηκαν
- Τα θέματα που αναδείχτηκαν σε σχέση με τη σημερινή παρουσίαση είναι:
- 1. προσανατολισμός του σχολείου (που στοχεύουν οι ενέργειες αντιμετώπισης),
- 2. νοηματοδότηση του ρόλου του σχολείου (πώς κατανοούν το ρόλο του σχολείου;)
- 3. είδος των πρακτικών που υιοθετεί το σχολείο
- 4. παράγοντες που επηρεάζουν την αποτελεσματικότητα των πρακτικών (δυσκολίες, τρόποι υπέρβασης των δυσκολιών, πετυχημένες πρακτικές)

Αρχικά αποτελέσματα της έρευνας

- Οι κυρίαρχοι ρόλοι που αναδείχθηκαν μέσα από αντίστοιχες πρακτικές που κάθε σχολείο προωθούσε ήταν:
 - (α) ο αλληλέγγυος ρόλος του σχολείου
 - (β) ο κοινωνικός ρόλος του σχολείου
 - (γ) ο ρόλος του σχολείου ως σχεδιαστή καινοτόμων πρακτικών στην αντιμετώπιση της κρίσης

Αρχικά αποτελέσματα της έρευνας:

(1) Ο αλληλέγγυος ρόλος του σχολείου

- **Νοηματοδοτείται:** μέσα από την (α) αλληλέγγυα δράση του σχολείου (β) ευαισθητοποίηση για το πρόβλημα που αναδεικνύεται, (γ) αναζήτηση πληροφοριών για την καθημερινότητα των παιδιών και των οικογενειών τους, (δ) δρομολόγηση δράσεων αντιμετώπισης.
- **Δυσκολίες του ρόλου:** απόκρυψη της δυσχερούς οικονομικής κατάστασης από την οικογένεια, άρνηση για συζήτηση, άρνηση βοήθειας, αντίληψη για στοχοποίηση του παιδιού και της οικογένειας, περηφάνια, αξιοπρέπεια γονέων.
- **Τρόποι αντιμετώπισης των δυσκολιών / Πετυχημένες πρακτικές :**
- Διακριτικός ρόλος στη διαχείριση της ανθρώπινης κρίσης με έμφαση στην ενσυναίσθηση, στην κατανόηση και στην αλληλεγγύη.
- Αποφυγή δημιουργίας άβολων / υποτιμητικών συναισθημάτων (οι γονείς να νιώθουν ως αποδέκτες ελεημοσύνης, λύπησης ή ευσπλαχνίας)
- Ανάπτυξη κλίματος εμπιστοσύνης, επικοινωνίας και οικειότητας, ο διευθυντής ως κάτοικος μιας τοπικής κοινότητας στην οποία ανήκει το σχολείο.

Αρχικά αποτελέσματα της έρευνας:

(1) Ο αλληλέγγυος ρόλος του σχολείου

Δράσεις:

Οικονομική στήριξη των μαθητών και των οικογενειών του σχολείου για **κάλυψη βασικών αναγκών τροφής, ένδυσης, υγείας**

Εύρεσης εργασίας σε γονείς

Οργάνωση ψυχαγωγικών εκδηλώσεων με **φιλανθρωπικό σκοπό** για τις οικογένειες αυτές, **bazaar**

Τράπεζα τροφίμων

Προσωπική κινητοποίηση των εκπαιδευτικών του σχολείου: (α) εθελοντική εργασία για αισθητική βελτίωση / υγιεινή του σχολικού χώρου καθαριότητα της σχολικής τάξης (π.χ. πλύσιμο χαλιών τάξης, βάψιμο πόρτας, κάγκελα) και (β) **Χρηματική συμβολή** για κάλυψη μαθητικών αναγκών (π.χ. πρωινό σε κάποια παιδιά , επάνδρωση το φαρμακείου του σχολείου, αγορά εκπαιδευτικών παιχνιδιών)

Πρακτικές για την αντιμετώπιση της αδυναμίας ανταπόκρισης των παιδιών σε υλικές απαιτήσεις του σχολείου: δωρεάν είσοδος σε εξωσχολικές εκπαιδευτικές δραστηριότητες (π.χ. επισκέψεις σε μουσεία, θέατρα, εκδρομές) στους οικονομικά ασθενέστερους μαθητές ή μείωση κόστους εισιτηρίου των υπόλοιπων μαθητών

Δράσεις για την φοίτηση / ενσωμάτωση των παιδιών των φαναριών στο σχολικό πρόγραμμα

Ανταπόκριση γονέων σε υλικές απαιτήσεις του εκπαιδευτικού προγράμματος και της λειτουργίας του σχολείου: (α) αγορά αναλώσιμων υλικών, βασικά είδη υγιεινής , (β) εθελοντική εργασία στο σχολικό πλαίσιο (π.χ. επιδιορθώσεις στο χώρο της τάξης, ράψιμο στολών για γιορτές, δωρεά στολών στο σχολείο, τεχνική βοήθεια στην αναβάθμιση του υπολογιστή της τάξης, βάψιμο στα κάγκελα του σχολείου)

(1) Ο αλληλέγγυος ρόλος του σχολείου: **παραδείγματα**

- *«ο Σύλλογος Γονέων βοηθάει αρκετά. Κάνει διάφορα. πέρα από τα bazaar και αυτά, Χριστούγεννα, Αποκριά, στο τέλος κάνει εκδηλώσεις, φέρνει animater, διάφορα τέτοια. Βοηθάει σε κάποιες εκδηλώσεις ας πούμε στην εκδρομή που κάνουν στο τέλος κτλ., ό,τι χρήματα τους περισσεύουν από τις διάφορες εκδηλώσεις δίνουν και ουσιαστικά μειώνουν το εισιτήριο των παιδιών. Δηλ. τα παιδιά στο τέλος δίνουν ένα και δυο ευρώ για να πάνε στην ημερήσια την εκδρομή»*
- *«ορισμένα παιδιά τουλάχιστον, σίγουρο είναι αυτό, δεν συμμετέχουν στις εκπαιδευτικές διαδικασίες, στις εκδρομές ή στις διδακτικές επισκέψεις, ελέω χρημάτων Για παράδειγμα όταν ξέρουμε ότι υπάρχουν παιδιά με τέτοια προβλήματα, με διακριτικότητα λέμε στους εκπαιδευτικούς, ή οι εκπαιδευτικοί μεταξύ μας ότι να μην καταβάλλουν τα παιδιά αυτά το τίμημα»*
- *«για να βοηθήσουμε αυτά τα παιδιά κατά καιρούς κάνουμε κάποιες ειδικές εκδηλώσεις για να μπορέσουμε να βοηθήσουμε αυτές τις οικογένειες, σε συνεργασία με τον Σύλλογο Γονέων. Και κάνουμε και κάποιες έτσι ειδικές εκδηλώσεις πολιτιστικού χαρακτήρα, ψυχαγωγικού χαρακτήρα για να μπορέσουμε να επουλώσουμε αυτές τις πληγές»*
- *«κάθε Χριστούγεννα και Πάσχα δημιουργούμε τράπεζα τροφίμων και δίνουμε σε οικογένειες, και χρημάτων, έχουμε προωθήσει άτομα σε δουλειές ...*
- *«έχουμε τις κεραίες ανοιχτές και όταν έρχεται μια κυρία και λέει, ότι θέλω κάποια δουλειά, ό,τι ακούσετε..., εγώ κρατώ, έχω στοιχεία και... καλά γνωρίζω γιατί είναι και γονείς μας, έτσι κι αλλιώς, και κάνουμε ό,τι μπορούμε σε αυτό το ζήτημα»*
- *«Υπάρχει μεγάλη οικονομική προδιαπραγματεύση και έχω δηλώσει σαφώς φορείς, ιδρύματα που μπορούν να προσφέρουν θεάματα και δράσεις ότι οπωσδήποτε θα δεχθούν έναν αριθμό μαθητών, οικονομικά ασθενέστερο. 10%, 15%; Έχω αποκλείσει δηλ. επιλογές γιατί κάποιιοι θεωρούν ότι μπορούν σε αυτά τα χρόνια της κρίσης και της οικονομικής ένδειας, ότι μπορούν να είναι άκαμπτοι. Θα παρακολουθήσουμε άλλο θέατρο, απλό είναι. Εάν δε δεχθούν αυτά τα 15 παιδιά, τα 10 παιδιά, ανάλογα».*

(1) Ο αλληλέγγυος ρόλος του σχολείου: παραδείγματα στις δυσκολίες του ρόλου και στους τρόπους αντιμετώπισης των δυσκολιών

- *Σπάνια. Δύσκολα. έρχονται να πουν οι ίδιοι οι γονείς ότι αντιμετωπίζουν ζητήματα. Συνήθως το μαθαίνουμε από το σύλλογο γονέων, από άλλους γονείς ή καμιά φορά τα παιδιά, ξεφεύγει και το λένε στη δασκάλα»*
- *«τώρα, σχολείο έχουμε κάνει διάφορες ενέργειες και ο σύλλογος γονέων μας βοηθάει σε αυτό, κάθε Χριστούγεννα, Πάσχα μαζεύουμε ό,τι χρειάζεται από τρόφιμα, παιχνίδια τέτοια πράγματα για αυτές τις οικογένειες και με πολλή διακριτικότητα και με πολλή προσοχή τα δίνουμε»*
- *«Θα έλεγα ότι οι γονείς είναι πάρα πολύ αξιοπρεπείς. Συνήθως αποφεύγουν να εκθέσουν τον εαυτό τους. Ξέρουμε την κατάσταση τους, έχουμε και μονογονεϊκές οικογένειες, έχουμε οικογένειες που το περιβάλλον στο οποίο ζούνε είναι πάρα πολύ φτωχό και αντιλαμβάνεστε ότι είναι και λεπτή η θέση η δική μας, δηλαδή δε θέλουμε να συζητάμε θέματα τα οποία ενδεχομένως προκαλούν συναισθήματα δύσκολα. Εμείς δε θέλουμε να τους δείξουμε ότι είναι κάτι το διαφορετικό, γιατί κι αυτό, αν θέλετε, είναι μια έμμεση στοχοποίηση, εντός εισαγωγικών, υπάρχει καλή στοχοποίηση, κακή στοχοποίηση. Αλλά κι αν το κάνεις με την έννοια της καλής στοχοποίησης κι αυτή είναι προβληματική κι αυτή η στοχοποίηση, δηλαδή λες ότι αυτή η οικογένεια έχει πρόβλημα και ακόμα αντί να το αμβλύνεις το πρόβλημα, το επιτείνεις το πρόβλημα, δηλαδή πρέπει να το διαχειριστείς με έναν τρόπο ότι, πρέπει να δείξεις ενσυναίσθηση, να δείξεις κατανόηση, να δείξεις αλληλεγγύη, να δείξεις όλα αυτά τα στοιχεία που έχουν σχέση με την ανθρώπινη διάσταση. Αλλά από την άλλη πλευρά δηλαδή δεν πρέπει να δείξεις και έναν πανικό και μια ψυχολογία η οποία δείχνει ότι, καταλήγει να είναι φιλανθρωπία ή να καταλήγει να είναι ελεημοσύνη ή να είναι ευσπλαχνία. Να μην φανεί ότι εσύ τους λυπάσαι τους ανθρώπους αυτούς, αλλά πρέπει να τους δείξεις ότι συμπάσχεις μαζί τους, ότι είσαι δίπλα τους και τους βοηθάς»*

Αρχικά αποτελέσματα της έρευνας:

(2) Ο κοινωνικός ρόλος του σχολείου

- **Νοηματοδοτείται:** μέσα από την (α) ανάπτυξη μιας εσωτερικής κοινωνικής πολιτικής του σχολείου, στηριζόμενη και σε δράσεις και συνεργασίες με κοινωνικούς φορείς υποστήριξης των μαθητών και των οικογενειών τους (β) μιας εξωτερικής κοινωνικής πολιτικής, με την ανάπτυξη ενός αλληλέγγυου προφίλ προς την κοινωνία μέσα από την υιοθέτηση δράσεων αλληλεγγύης σε ευπαθείς κοινωνικές ομάδες (π.χ. στήριξη προσφύγων, Ρομά, φορέων όπως το Χαμόγελο του Παιδιού) (γ) με τη διεκδίκηση μιας κοινωνικής πολιτικής και υποστήριξης των παιδιών, των γονέων και των εκπαιδευτικών από την πολιτεία
- **Δυσκολίες του ρόλου:** απόκρυψη οικονομικών δυσκολιών από την οικογένεια (ασιτία, κακές συνθήκες διαβίωσης), βαθύτερες επιπτώσεις της κρίσης στην οικογένεια, που χρειάζονται συστηματικές / συνεργατικές και όχι μεμονωμένες πρακτικές, έλλειψη σαφούς νομοθετικού πλαισίου, έγκαιρης έναρξης τάξεων υποδοχής κ.λ.π.
- **Τρόποι αντιμετώπισης / Πετυχημένες πρακτικές :** Προσωπική κινητοποίηση διευθυντή και ενημέρωση στις κοινωνικές υπηρεσίες του Δήμου για την επίλυση θεμάτων προβληματικών οικογενειακών συνθηκών διαβίωσης (ασιτία, έλλειψη υγιεινής, ανυπαρξία βασικού οικιακού εξοπλισμού, π.χ. βασικά έπιπλα, ανικανότητα πληρωμής ενοικίου), συνεργασία με εξειδικευμένους φορείς και ιδιώτες – χορηγούς.

Αρχικά αποτελέσματα της έρευνας:

(2) Ο κοινωνικός ρόλος του σχολείου

Δράσεις:

Συνεργασίες με κοινωνικούς φορείς, Δήμο, εκκλησία και Μ.Κ.Ο. για παροχή αγαθών και υπηρεσιών υποστήριξης του **Παιδιού και της Οικογένειας** στο σχολείο και άλλων **ευπαθών κοινωνικών ομάδων** εκτός σχολείου (π.χ. στήριξη μαθητών Ρομά με προμήθεια σχολικών ειδών, αγωγή ατομικής υγιεινής, παροχή ειδών ατομικής υγιεινής στο σπίτι, ένδυση)

Οργάνωση **κοινωνικού φροντιστηρίου** σε μαθητές του σχολείου ή άλλων σχολείων (σε συνεργασία με φοιτητές του παιδαγωγικού τμήματος ή με συνταξιούχους δασκάλους)

Οργάνωση δωρεάν πολιτιστικών εκδηλώσεων από θεατρικές ομάδες εκπαιδευτικών για παιδιά (εκτός διδακτικού ωραρίου).

Επισκέψεις και δράσεις από τους μαθητές στο γηροκομείο της περιοχής (εκδηλώσεις, κοινές ραδιοφωνικές εκπομπές με άτομα της τρίτης ηλικίας, συντροφιά και αφήγηση ιστοριών σε κλινήρεις ηλικιωμένους, κοινή έκθεση ζωγραφικής)

Προσφορά των παιδιών στο κοινωνικό συσσίτιο της εκκλησίας (π.χ. προσφορά φρούτων από τους μαθητές κάθε δεκαπενθήμερο)

Προσφορά βιβλίων από το σχολείο σε φυλακισμένες γυναίκες στη φυλακή των Διαβατών

Συνεργασία με τη Β/βάθμια εκπ/ση για την υποστήριξη φοίτησης μαθητών που εργάζονταν «στα Φανάρια»

Συλλογή φαρμάκων από το σχολείο για το κοινωνικό ιατρείο

(2) Ο κοινωνικός ρόλος του σχολείου: παραδείγματα

- *«Εγώ συμμετέχω σε μια θεατρική ομάδα δασκάλων και νηπιαγωγών. Εμείς μάθαμε, πέρα από τη δουλειά μας, να αφιερώνουμε πάρα πολλές ώρες για να δίνουμε παραστάσεις στα παιδιά, κάποιες μέρες ξοδεύοντας την κανονική μας άδεια, την κανονική μας άδεια το τονίζω, για να πάμε να δώσουμε παραστάσεις δωρεάν σε σχολεία. Έχουμε δώσει παραστάσεις για πάρα πολλά παιδιά, σε θέατρα που μας τα χορηγούν δωρεάν χωρίς κανένα ευρώ. Δίνουμε τις παραστάσεις κάθε φορά που θα μας καλέσει ένας σύλλογος που κάνει ας πούμε μια δραστηριότητα για τα παιδάκια που έχουν καρκίνο, θα πάμε εκεί να δώσουμε την παράσταση. Να παρουσιάσουμε ένα βιβλίο, να κάνουμε ένα θεατρικό παιχνίδι, και είμαστε δάσκαλοι του δημοσίου και ταυτόχρονα θα μπορούσαμε να καθίσουμε σε μια καρέκλα και να μη κάνουμε τίποτα. Και μάθαμε στην προσφορά. Να δίνουμε και άλλα πράγματα»*
- *«Έχουμε κάνει φέτος κοινωνικό φροντιστήριο, όχι μόνο για τα παιδιά δημοτικού, όχι μόνο του σχολείου μας. Το οποίο από ότι έμαθα μετά ήταν το πρώτο σε επίπεδο δημοτικού στη Θεσσαλονίκη. Όπου παιδιά είτε του σχολείου μας, είτε από άλλα σχολεία, που χρειάζονται δηλαδή extra ενίσχυση διδακτική, έρχονται το απόγευμα εδώ και σε συνεργασία με φοιτητές του παιδαγωγικού ή με παλιούς δασκάλους, κάθονται και κάνουν μάθημα, εκεί που δυσκολεύονται, ώστε να καλύψουν αδυναμίες. Μια φορά την εβδομάδα, και είναι ένα επίπεδο σχεδόν ιδιαιτέρου μαθήματος, δηλ. 1,2 ...ε παιδιά το πολύ σε κάθε δάσκαλο, οπότε είναι και άλλη η ψυχολογία της μάθησης και διδακτικής διαδικασίας, αλλά και άλλο focus μπορεί να γίνει στα προβλήματα του παιδιού»*
- *«Η αλήθεια είναι ότι έχουμε καλή συνεργασία και με το Ψυχικής Υγιεινής εδώ του δήμου και με το ΚΕΔΔΥ και με το Ιατροπαιδαγωγικό εδώ κάτω, δηλ. αυτοί οι φορείς μας βοηθάν πάρα πολύ. Όταν έχουμε θέματα συμπεριφοράς και προβλημάτων και μες την οικογένεια, τους παραπέμπουμε κατευθείαν στο Κέντρο Ψυχικής Υγιεινής»*
- *«Το δίκτυο Άλφα είναι κέντρο πρόληψης, όπως είναι η Πυξίδα, είναι εδώ στους Αμπελόκηπους η έδρα, πάρα πολύ σημαντική βοήθεια. Σε επίπεδο γονέων. Δηλ. γονείς που αντιμετώπιζαν προβλήματα με τα παιδιά τους και τους στείλαμε εκεί πέρα, βοηθήθηκαν και είχαν αποτελέσματα. Κάνουν διάφορα αυτοί κατά καιρούς και σεμινάρια και ατομικές συνεδρίες»*

Αρχικά αποτελέσματα της έρευνας:

(3) Ο ρόλος του σχολείου ως σχεδιαστή καινοτόμων πρακτικών στην αντιμετώπιση της κρίσης

- **Νοηματοδοτείται:** μέσα από (α) πρωτοβουλίες σε καινοτόμες εκπαιδευτικές δράσεις, (β) πρακτικές αναβάθμισης του εκπαιδευτικού έργου
- **Δυσκολίες του ρόλου:** η εσωστρέφεια του σχολείου, το «φοβικό σύνδρομο» να παρουσιαστούν «προς τα έξω» οι καλές δράσεις και πρακτικές, η γραφειοκρατία, η εργασία που παράγεται μέσα σε στενά πλαίσια.
- **Τρόποι αντιμετώπισης / Πετυχημένες πρακτικές :** η συνεργασία με συναδέλφους που είναι «πάντα ανοιχτοί στο καινούριο», οι σχέσεις εμπιστοσύνης, η ενδυνάμωση του δημιουργικού ρόλου και της καινοτόμας δράσης, η ελευθερία για δημιουργική δράση, χωρίς περιορισμούς.

Αρχικά αποτελέσματα της έρευνας:

(3) Ο ρόλος του σχολείου ως σχεδιαστή καινοτόμων πρακτικών στην αντιμετώπιση της κρίσης

Δράσεις:

Συνεργασίες σχολείων: παρουσιάσεις εργασιών των μαθητών σε άλλα σχολεία, συνεργατικές βιωματικές δράσεις με σχολεία άλλων περιοχών στην Ελλάδα και ηλεκτρονικά με σχολεία στο εξωτερικό

Συμμετοχή εκπαιδευτικών σε επιμορφώσεις σε εθνικό και ευρωπαϊκό επίπεδο, συμμετοχή σε εκπαιδευτικά προγράμματα σε συνεργασία με σχολεία του εξωτερικού με στόχο δημιουργικές διδακτικές προσεγγίσεις στα γνωστικά αντικείμενα

Επαγγελματική μάθηση των εκπαιδευτικών του σχολείου μέσα από ανταλλαγές και συνεργασίες με άλλους συναδέλφους

Πρακτικές αναβάθμισης του εκπαιδευτικού έργου (π.χ. ψηφιοποίηση τίτλων σχολικών βιβλίων και σύντομη παρουσίαση τους με οπτικοακουστικό τρόπο).

Βελτίωση εκπαιδευτικού έργου-Επαγγελματική μάθηση: (π.χ. επιμόρφωση στις νέες τεχνολογίες, για παροχή αντισταθμιστικής εκπαίδευσης)

(3) Ο ρόλος του σχολείου ως σχεδιαστή καινοτόμων πρακτικών στην αντιμετώπιση της κρίσης: **παραδείγματα (α)**

«Στη διαπολιτισμική κάνουνε πολλά πράγματα. Και προγράμματα τρέχουνε, φέτος τρέξανε ένα πρόγραμμα με μια μη κυβερνητική οργάνωση, Αφροδίτη νομίζω λέγεται; και ήρθαν 3 νεαροί και μια κοπέλα, και κάναν ένα πρόγραμμα για 6 εβδομάδες, 2 φορές την εβδομάδα με διάφορες δράσεις πάνω στην αποδοχή της διαφορετικότητας, σε θέματα που αφορούν στους πρόσφυγες, ήταν πάρα πολύ καλό.

Άλλα τέτοια προγράμματα υπάρχουν πολλά. Φέτος τρέχουν : δύο τάξεις τρέχουν τους υπερασπιστές του κόσμου της γης, δυο τάξεις τρέξαν αυτό που είπαμε με την μη Κυβερνητική. Έχουμε 2 e-twinning, Ευρωπαϊκά. Το ένα είναι με 2 σχολεία, το άλλο με 5 σχολεία. Συνεργασίας. Ένα από τη Σύμη, ένα από την Αθήνα, ένα από τη Θάσο, ένα δικό μας και από τη Γαλάτιστα . Έχω ένα Erasmus Plus, για τους εκπαιδευτικούς, μια βδομάδα, στο εξωτερικό. Τώρα έχω μια δασκάλα που λείπει στην Ισπανία. Την άλλη βδομάδα φεύγω εγώ Φιλανδία, μετά φεύγει άλλη μια δασκάλα Ισπανία και μετά, μέσα στις διακοπές του Πάσχα, δύο, ο ένας εκπαιδευτικός πάει Ολλανδία και ο άλλος Τσεχία. Αυτό είναι παρακολούθηση προγραμμάτων διαφόρων θεμάτων. Ας πούμε εγώ έκανα πριν από 20 μέρες ήμουν Τσεχία, για την ενίσχυση της δημιουργικότητας των παιδιών. Τώρα η συνάδελφος που είναι στην Ισπανία κάνει για τη χρήση του tablet στο σχολείο. Άλλος ένας θα κάνει για τη χρήση της πληροφορικής, άλλος στην Ολλανδία θα κάνει για τις τέχνες στην εκπαίδευση, είναι ο θεατρολόγος μας και οι άλλες δυο κάναν σχετικό με τη διεθνοποίηση του σχολείου, τι ενέργειες μπορεί να γίνουν για να αποκτήσει το σχολείο ευρωπαϊκή διάσταση. Εντάξει αυτά είναι για μας το αλάτι»

(3) Ο ρόλος του σχολείου ως σχεδιαστή καινοτόμων πρακτικών στην αντιμετώπιση της κρίσης: **παραδείγματα (β)**

- *«Στο πρόγραμμα ανταλλαγής. Ανταλλαγής λέγοντας ... την περασμένη βδομάδα πήγανε στη Θάσο οι πέμπτες, η μια πέμπτη, στο πρώτο και στο δεύτερο σχολείο του Λιμένα, πήγανε κάνανε 2 ώρες μια παρουσίαση το τι έχουν κάνει εδώ πέρα οι δικοί μας, μια παρουσίαση αυτοί του τι έχουν κάνει εκεί, παίζαν τα παιδιά, πήγαν μετά μαζί στο αρχαιολογικό μουσείο της Θάσου, ξεναγήθηκαν και γύρισαν. Και την επόμενη μέρα έφυγε η άλλη Πέμπτη μαζί με τις 2 τρίτες, πήγαν στους Φιλίππους. Στο δημοτικό σχολείο των Φιλίππων. Το ίδιο και εκεί πέρα. Κάνουν μια παρουσίαση του τι έχουν κάνει. Παίρνω ένα θέμα, και πάνω σε αυτό το θέμα δουλεύουν διάφορες εργασίες, τις παρουσιάζουν οι μεν στους δε, οι δε στους μεν. Παίζουν τα παιδιά μεταξύ τους, επισκέπτονται και έναν αρχαιολογικό χώρο εκεί πέρα.... Κάνουν τις παρουσιάσεις, βγαίνουν έξω κάνουν και έναν ποδοσφαιρικό αγώνα τα παιδιά, συνήθως το συνδυάζουν και με μια επίσκεψη κάπου. Η Θάσος όταν θα έρθει είναι το φεστιβάλ, το συνέδριο στο ΝΟΙΣΙΣ, όπου κάθε χρόνο παίρνουμε μέρος, και μάλιστα φέτος η μια εργασία που παρουσιάζουμε είναι μέσα από το eTwinning, είναι και τα παιδιά της Θάσου. Οπότε και αυτά για πρώτη φορά θα πάνε εκεί και είναι πολύ σημαντικό και αυτό. Την Παρασκευή πάμε Λάρισα για το συνέδριο πληροφορικής. Δηλ. κάτι τέτοια τα κυνηγάμε. Έχουμε και πολλές τέτοιες δράσεις».*
- *«πρόσφατα ψηφιοποιήσαμε τα εξώφυλλα της βιβλιοθήκης και κάναμε 33 βιντεάκια και τα βάλουμε στην ιστοσελίδα. Αυτό σημαίνει ότι ο κάθε γονιός μαζί με το παιδί μπορεί να μπει από το σπίτι και να δει τα εξώφυλλα των βιβλίων σε βίντεο, ανάλογα με το ραφάκι του, δηλ, τα βίντεο είναι διάρκειας 2 με 3 λεπτών το πολύ, και ανάλογα με τη θεματολογία, ώστε να έχει μια εικόνα ποιο βιβλίο να διαλέξει απ τη βιβλιοθήκη.... Οπότε αυτό στα πλαίσια της φιλαναγνωσίας θεωρώ ότι είναι καλό βήμα.... κάνουμε κάτι ταινιούλες, παλιότερα κάναμε ταινιούλες stop motion και κινουμένων σχεδίων»*

Οι παράγοντες που επηρέασαν την επίτευξη των στρατηγικών αντιμετώπισης της κρίσης

- Οι παράγοντες που επηρέασαν την επίτευξη των στρατηγικών αντιμετώπισης της κρίσης σχετίζονται :
- με το είδος της επικοινωνίας με τους γονείς
- με το αίσθημα του ανήκειν σε μια αλληλέγγυα τοπική κοινότητα
- την ανάπτυξη σχέσεων εμπιστοσύνης σχολείου – οικογένειας
- το βαθμό της αποδοχής της νέας κατάστασης από τους γονείς
- το προφίλ του διευθυντή ως άτομο (καινοτόμο, αλληλέγγυο)
- τον τρόπο σχεδιασμού και οργάνωσης των δράσεων (συστηματικές vs αποσπασματικές ενέργειες, σε συνεργασία με φορείς vs μεμονωμένες προσπάθειες, καλός συντονισμός του ανθρώπινου δυναμικού, ευαισθητοποίηση - ενεργοποίηση του κοινωνικού συνόλου / τοπικής κοινωνίας)
- με τη συστηματική υποστήριξη από τα άτομα που διοικούν (πολιτεία, τοπικοί φορείς, διευθυντές)
- με επαγγελματική μάθηση, αυτοβελτίωση και αλλαγή της κοινής πρακτικής
- την ανάπτυξη καινοτόμων δράσεων και διδακτικών προσεγγίσεων
- με το αίσθημα της οφειλής – υποχρέωσης ως ενεργοί πολίτες να συμβάλλουμε στην αντιμετώπιση της κρίσης.

Οι παράγοντες που επηρέασαν την επίτευξη των στρατηγικών αντιμετώπισης της κρίσης: **ένα παράδειγμα**

«Πρέπει να **υπάρχει ένα σχέδιο** πρώτα από όλα αντιμετώπισης της κατάστασης, έτσι όπως είναι διαμορφωμένη, η οποία να έχει αρχή, μέση και τέλος, να έχει, αν θέλετε, **συγκεκριμένο πλαίσιο και συγκεκριμένη κατεύθυνση.** Παραδείγματος χάρη **τι θέλω να καλύψω, ποια είναι η ανάγκη, με ποιον τρόπο θα το πετύχω, ποια μέσα θα χρησιμοποιήσω, ποιους ανθρώπους θα εντάξω στην διαδικασία;**. Κι από την άλλη μεριά τα οικονομικά. Παίζουν πολύ σημαντικό ρόλο, **η οικονομική διαχείριση αυτών των προβλημάτων.** Αν έχεις πόρους, αν δεν έχεις. Κι από εκεί και πέρα, εκείνο που χρειάζεται είναι **ο συντονισμός πολλών ανθρώπων και πολλών φορέων.** Δεν αντιμετωπίζεται από έναν φορέα μόνο του, ούτε από έναν άνθρωπο. Είναι, αν θέλετε, **μια συλλογική προσπάθεια,** χρειάζεται μια συλλογική προσπάθεια και κυρίως **χρειάζεται η ικανότητα και η δυνατότητα** να μπορείς πραγματικά να έχεις γνώση του προβλήματος και να μπορείς να είσαι σε θέση φυσικά να φέρεις και αποτελέσματα.... Λοιπόν εκείνο που χρειαζόμαστε **είναι υποστήριξη, συγκεκριμένη και μεθοδευμένη,** μεθοδική. Από όλους που έχουν την ευθύνη διαχείρισης των θεμάτων, είτε αυτό έχει να κάνει με την πολιτεία και τα όργανα της, είτε έχει να κάνει με την αυτοδιοίκηση, την κοινωνία και από εμάς τους ίδιους. Δηλαδή ότι μπορεί ο καθένας, είτε αυτό έχει να κάνει και με την εκπαιδευτική κοινότητα. Δεν είναι ανεύθυνη. **Δηλαδή δεν λέω Α! Θα μου το λύσει ο γείτονας ο πρόβλημα.** Πρέπει και εγώ εδώ μέσα το σχολείο, σε επίπεδο καθημερινής διαχείρισης αυτών των θεμάτων, να είμαι σε θέση να βοηθήσω στην αντιμετώπιση του προβλήματος, έστω ότι **βελτιώνοντας,** αν θέλετε, και τη δουλειά μου, ακόμα και **τον τρόπο δουλειάς μου, τον τρόπο με τον οποίο εργάζομαι, προσφέροντας,** αν θέλετε, **καλύτερο έργο ή αλλάζοντας και την μεθοδολογία της δουλειάς μου.** **Ή προσαρμόζοντας τη δουλειά μου στις ανάγκες των παιδιών,** που βλέπω ότι έχουν άλλου είδους προβλήματα. Αλλά δεν μπορώ να βλέπω εγώ ως εκπαιδευτικός το πρόβλημα και να στρουθοκαμηλίζω και να λέω Α! δε με αφορά. **Με αφορά ως πολίτη, ως γονιό, ως εκπαιδευτικό το θέμα της κρίσης** και πώς μπορέσω να το αντιμετωπίσω. Και περισσότερο με την έννοια του σπασίματος τη σιωπής, δηλαδή **το να μην εκφράζουμε την άποψη μας, να μην συμμετέχουμε, και να αδιαφορούμε, όχι να αδιαφορούμε,** δεν υπάρχει αδιαφορία, δεν μπορώ να πω αυτήν την λέξη, αλλά μια αίσθηση, **επειδή και οι εκπαιδευτικοί και ο καθένας έχει γίνει αντικείμενο της κρίσης,** δηλαδή έχει υποστεί μειώσεις στις αποδοχές, έχει αλλάξει η στάση του απέναντι στα προβλήματα γενικότερα και στα κοινωνικά και στα πολιτικά και έχει γίνει λίγο, περισσότερο απρόσιτος, δηλαδή απομακρύνεται από την αίσθηση της ανάγκης να συμμετέχει στην επίλυση. Προσπαθεί πάντα να μεταθέσει τις ευθύνες στους άλλους Α! και να εμφανίζεται ως θύμα.....**Όμως** εδώ ότι **εμείς οφείλουμε να συμβάλλουμε στην υπέρβαση της κρίσης,** έστω με την προσωπική μας μικρή εμπλοκή, είναι σημαντικό»

Συμπεράσματα -Συζήτηση

- Όλα τα σχολεία έχουν ενεργοποιηθεί και υιοθετήσει πρακτικές αντιμετώπισης των επιπτώσεων της κοινωνικο-οικονομικής κρίσης στην εκπαίδευση σε συνεργασία και με άλλους φορείς
- Ο τρόπος με τον οποίο οι εκπαιδευτικοί κατανοούν το ρόλο τους σχετικά με τις επιπτώσεις της οικονομικής και κοινωνικής κρίσης στα παιδιά επηρεάζει τις προτεραιότητες τους και τις πρακτικές που υιοθετούν για την αντιμετώπιση τους.
- Οι εκπαιδευτικοί αναλαμβάνουν κυρίως έναν αλληλέγγυο ρόλο, αρκετά συχνά συνεργάζονται με κοινωνικούς φορείς και υπηρεσίες υποστήριξης του παιδιού και της οικογένειας για την αντιμετώπιση προβλημάτων και την εξεύρεση λύσεων και λιγότερο συχνά μεταρρυθμίζουν τη διδακτική τους προσέγγιση με νέες καινοτόμες πρακτικές για τη διαχείριση της κρίσης.
- Οι εκπαιδευτικοί μπορούν να αντιμετωπίσουν τις κοινωνικές ανισότητες στην εκπαίδευση και να υιοθετήσουν καινοτόμες δράσεις και διδακτικές προσεγγίσεις, α) εάν υποστηριχθούν συστηματικά και συντονισμένα από την πολιτεία μέσα από ένα εκπαιδευτικό υλικό με καλές πρακτικές και προσεγγίσεις, που έχουν αποδειχθεί στην πράξη αποτελεσματικές, εφόσον θα έχουν εφαρμοστεί από τους ίδιους τους εκπαιδευτικούς και β) εάν υποστηριχθούν με δράσεις της πολιτείας στο επίπεδο της κοινωνικής πολιτικής για τα παιδιά και τους γονείς που ανήκουν σε ευπαθείς ομάδες και στο επίπεδο της εκπαιδευτικής πολιτικής (π.χ. έγκαιρη έναρξη των τμημάτων υποδοχής).

*Σας ευχαριστούμε
για την προσοχή σας!!!*